

ПАРШУКОВА Л.М.

*старший викладач кафедри інформатики і інформаційно-
комунікаційних технологій*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО ОЛІМПІАД З ІНФОРМАТИКИ

Різноманіття ситуацій, з якими стикається молоде покоління, висуває перед системою загальної середньої освіти широкий спектр завдань, пов'язаний з накопиченням учнями позитивного досвіду, знаходженням відповідей на питання, що стосуються реальних явищ навколишнього світу.

Олімпіадні завдання з інформатики відносяться до розряду відкритих пізнавальних проблем, вирішення яких може бути здійснено різними способами. Принципово важливим є накопичення учнями позитивного досвіду розв'язання олімпіадних завдань. Систематичне навчання розв'язуванню такого роду завдань сприяє виведенню шкільної інформатичної освіти на рівень пошукового характеру навчання[1, 284].

Сутність олімпіади з інформатики полягає в тому, що використовуючи засоби програмування, структури даних, необхідно написати оптимальні алгоритми розв'язання складних задач в обмежені терміни в атмосфері суперництва та реалізувати їх конкретною мовою програмування використовуючи комп'ютери, які зчитують з текстових файлів дані і у текстові файли виводять результат обробки цих даних реалізованим алгоритмом. За такого підходу активність учнів одночасно спрямовується як на засвоєння конкретних програмних знань, так і на самостійне освоєння позапрограмних ППЗ.

Гуманістичні тенденції розвитку сучасної освіти орієнтовані на розвиток особистості. В сучасних умовах переходу до особистісно-орієнтованої освіти особливого значення набуває проблема роботи з обдарованими учнями, у тому

числі в галузі інформатики. Важливим є не тільки розвиток наявної обдарованості учнів, а й виявлення обдарованості, яка ще ніяк себе не виявила.

Однією з ефективних форм роботи з обдарованими учнями завжди були різного рівня олімпіади школярів. Предметні олімпіади (в тому числі і з інформатики) як один з видів неформальної освіти є тією ланкою, яка надає можливість отримання гнучких, індивідуальних, творчих знань. Вони дозволяють виявити ще в шкільний період навчання найбільш обдарованих учнів, правильно і своєчасно зорієнтувати їх у виборі майбутньої професії, пропагують науково-технічні знання серед молоді. Олімпіада, як форма навчального процесу сприяє піднесенню інтелектуального рівня всіх учасників: школярів та вчителів[2, с.103].

Це особливо важливо нині, коли зростає попит на творчо розвинених, всебічно освічених фахівців. Однак методика проведення предметних олімпіад сформувалася в умовах єдиної загальноосвітньої школи минулого століття, коли завдання формування знань і вмінь були пріоритетними у порівнянні із розвитком особистості учня. Відповідно в останні роки зацікавленість до олімпіад з інформатики на всіх рівнях ослабла, їх стали витісняти інші форми роботи з розвитку обдарованості учнів - конкурси, інтелектуальні марафони, конференції і тощо. Не заперечуючи значення та ролі цих форм роботи, не можна в той же час змиритися з тим, що колосальний розвиваючий потенціал олімпіад з інформатики виявляється не реалізованим, перш за все, через невідповідність методики їх підготовки та специфіці сучасного етапу розвитку школи.

Аналізуючи сучасний ринок спеціалізованої навчальної літератури на предмет методики підготовки учнів школи до олімпіад різного рівня ми прийшли до висновку, що відсутня спеціальна література, яка спрямована на системну підготовку до олімпіад як учнів, так і вчителів. Існують або посібники, в яких даються списки завдань за роками проведення олімпіад і класифікована за класами, або задачники, в яких завдання олімпіад останніх років зібрані за

темами, або видані епізодичні статті. Таке структурування змісту навчального матеріалу для підготовки до олімпіад не можна вважати задовільним.

Цілком очевидно, що не можна недооцінювати роль олімпіад з інформатики. Особливо це очевидно в даний час, коли інтерес до інформатики як навчального предмету і як науки у молоді зростає щосекундно.

Для успішної участі в олімпіадних змаганнях, як відомо, потрібні знання та вміння, що не виходять за рамки шкільної програми. У той же час для вирішення олімпіадних завдань недостатньо вмінь застосовувати широко відомий алгоритм. Це треба добре розуміти. Олімпіадні завдання вимагають від учнів ясного розуміння основ програмування, справді творчого та логічного, асоціативного мислення, та й достатньої кмітливості. Відомі чотири функції олімпіад стимулююча, навчальна, контролююча і представницька, але треба, враховувати і час, в якому живемо. В умовах ринкової економіки кожен громадянин, щоб зайняти гідне його підготовці і здібностям "нішу" в житті, повинен проявляти активність, наполегливість, здатність вступати в змагання, вирішувати нестандартні завдання, приходити в різних ситуаціях до оригінальних власних розв'язків, тобто не повинен бути пасивним.

Таким чином, в даний час доцільно говорити про нову (п'яту) функцію інформатичних олімпіад. Суть її в тому, що олімпіади сприяють формуванню у школярів готовності до сучасного життя в умовах ринкової економіки, до умов конкуренції.

Крім цього потребує розробки сама методика підготовки обдарованої молоді до олімпіадних випробовувань, що має складатися з декількох етапів:

I. Розв'язання «ключових» завдань по темі. На цьому етапі формулюється алгоритм вирішення даного типу задач. Необхідно прагнути до того, щоб алгоритм був сформульований учнями самостійно. Слід розглянути всі можливі способи вирішення завдань. Зазначимо, що не для всіх олімпіадних завдань можна сформулювати алгоритм розв'язання. Особливо це стосується олімпіад більш високого рівня, тому що олімпіадні задачі - це завдання підвищеної складності, нестандартні за умовою і методами їх вирішення.

II. Розв'язання олімпіадних завдань, в які «ключові» завдання входять як елементи.

III. Завдання для самостійного рішення [3].

Отже, важливим етапом підготовки олімпіади є складання задач, які повинні бути і досить складними, і «хитрими», і нестандартними, і цікавими. Крім того, щороку потрібно конструювати багато нових завдань, так як на олімпіадах вони «розсекречуються». Хороша олімпіадна задача - це інтелектуальний продукт високого рівня, оскільки не кожен викладач її придумас, і не кожен школяр - відмінник її вирішить. Якщо викладач придумас завдання методом проб і помилок, то на це йде дуже багато часу і сил, крім того, результат роботи непередбачуваний. Тому необхідна технологія творчої підтримки для викладача при синтезі олімпіадних завдань, що підвищує ефективність роботи і полегшує «творчі муки».

Список використаних джерел

1. Дибкова, Л. М. Інформатика і комп'ютерна техніка: навч. посіб. / Л. М. Дибкова. – 3-тє вид., доп. – Київ: Академвидав, 2011. – 464 с.
2. Шиман О. І. Основи інформатики : навч.-метод. посібник : у 2-х ч. Ч. 1. / О. І. Шиман ; Міністерство освіти і науки України ; Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ, 2013. – 146 с. + CD
3. <https://www.olimpis.com.ua/ua/konkurs-z-informatiki/novini-konkursu>

Анкета-заявка

(можна надіслати на адресу конференції science.iikt@udpu.edu.ua разом з тезами доповіді)

Прізвище	Паршукова
Ім'я	Леся
По батькові	Миколаївна
Науковий ступінь	
Вчене звання	
Посада	Старший викладач
Місце роботи/навчання	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
E-mail	plm77@ukr.net
Мобільний телефон	
Тема доповіді	Шляхи удосконалення підготовки учнів до олімпіад з інформатики
Напрямок для участі	ІКТ і засоби навчання у закладах загальної середньої освіти